

**Metsänomistajien neuvonnan tarpeet ja digitaalisten
työkalujentoiminnallisuudet tulevaisuudessa
– Selvitysraportti**

Niko Pöllänen

28.11.2022

Niko Pöllänen, 2022, Metsänomistajien neuvonnan tarpeet ja digitaalisten työkalujentoiminnallisuudet tulevaisuudessa. Tapion julkaisu.

© Tapio Oy

Työn tilaaja: Maa- ja metsätalousministeriö

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	3
1.1	TAUSTAA.....	3
1.2	TAVOITTEET.....	3
1.3	TOTEUTUS	4
2	NYKYTILANNE	5
2.1	METSÄNOMISTAJIEN TAVOITTEET	5
2.2	METSÄNOMISTAJAPALVELUIDEN, NEUVONNAN JA DIGITAALISTEN PALVELUIDEN ONGELMAKOHDAT.....	6
2.3	METSÄNOMISTAJIEN OSAAMINEN	8
3	METSÄNEUVONNAN JA PALVELUTARJONNAN RÄÄTÄLÖINTI	9
3.1	METSÄNOMISTAJIEN OPETTAMINEN.....	9
3.2	MIKSI SELVITTÄÄ TAVOITTEET JA VASTATA NIIHIN?	10
3.3	TUKEA METSÄALAN TOIMIJOILLE.....	11
3.4	EI-TALOUDELLISISTA TAVOITTEISTA TALOUDELLISIA.....	12
3.5	TARJONNAN ERIKOISTUMINEN.....	13
4	JOHTOPÄÄTELMÄT	15
	LÄHTEET	18

1 Johdanto

1.1 Taustaa

Suomalaiset metsänomistajien tavoitteet metsänomistamisessa ovat moninaisia ja osalla niitä on enemmän kuin toisilla. Tässä tutkimuksessa tehtyjen haastatteluiden ja aikaisempien tutkimuksien pohjalta voidaan kuitenkin todeta, että tavoitteet jätetään usein selvittämättä metsäalan toimijoiden puolesta. Tämän takia metsänomistajille tarjotut palvelut ovat usein tarjottu metsäammattilaisten omasta näkökulmasta. Tavoitteiden moninaisuus ja niiden huomioon ottaminen voidaan tällä hetkellä kokea eri metsäalan toimijoiden keskuudessa niin uhkana kuin myös mahdollisuutena erityisesti metsäalan palveluita tarjoaville yrityksille ja metsänomistajille.

Palveluita tarjoavien yritysten näkökulmasta palveluiden tuottaminen ja kehittäminen vaatii entistä enemmän resursseja sekä osaamista eikä yhden tai kahden mallin ratkaisu enää toimi metsänomistajien tarpeisiin vastaamiseen. Vaikkakin palveluiden räätälöiminen vastaamaan metsänomistajien moninaisia tavoitteita tulee viemään entistä enemmän resursseja sekä muutosta yrityksen puuhankinnallisiin tavoitteisiin, niin tarjoaa tämä mahdollisuuden saada useampia metsänomistajia palveluiden piiriin, luoda uutta palvelutuotantoa sekä varautua jo tulevaisuuden metsänomistajien arvomaailmaan soveltuvaksi.

Metsänomistajien näkökulmasta omien tavoitteiden huomioiminen metsäalan toimijoiden tarjonnassa tulee kasvattamaan metsänomistajien tyytyväisyyttä saamaansa palveluun. Tavoitteiden huomiointi kuitenkin vaatii myös metsänomistajilta jonkin asteista ymmärrystä metsänhoitamisesta ja omistamisesta. Ymmärtäessään mitä omat tavoitteet käytännössä tarkoittavat pystytään myös maldaltamaan metsänomistajan ja metsäammattilaisen välillä olevaa epäsymmetristä informaatiota sekä lisäämään metsänomistajien kokemaa luottamusta palveluntarjoajaa kohtaan.

Tarjoamalla kattavasti metsänomistajien tavoitteita vastaavia palveluita voidaan samalla myös mahdollisesti lisätä metsien monimuotoisuutta ja hiilensidontaa entisestään. Muutos tulee kuitenkin vaatimaan aikaa ja kehitystä palveluiden tuottajien keskuudessa ja painotus puuntuotantoon vaatii uudelleen tarkastelua, jotta metsänomistajien tavoitteisiin voidaan oikeasti vastata. On kuitenkin hyvä muistaa, että rahallinen tulo on metsänomistajien tärkeimpiä tavoitteita ja näin ollen puun myynti teolliseen käyttöön tulee pysymään tärkeässä osassa. Tämä realiteetti luo raamit tällä hetkellä pitkälti miten metsää hoidetaan ja miten muita tavoitteita voidaan ottaa huomioon. Vaihtoehtoisten tulonlähteiden mahdollinen yleistyminen ja tuleminen markkinoille, kuten hiilensidonta tai ekologinen kompensatio, tulee kuitenkin laajentamaan metsänomistajien mahdollisuuksia ansaita tuloja muustakin kuin puunmyynnistä. Näin ollen mahdollista onkin, että luontoarvot sekä hiilensidonta tulee kasvamaan isompaan rooliin tarjotuissa metsäpalveluissa sekä metsänomistajien tavoitteissa.

1.2 Tavoitteet

Tämän raportin tarkoituksena on selvittää mitkä ovat haastatteluissa esiinnousseiden ongelmien taustalla nykyisissä metsänomistajille suunnatuissa palveluissa ja mitä asioita tulee ottaa huomioon kehitettäessä palveluita vastaamaan nykyisiä ja tulevaisuuden tarpeita. Raportissa käydään läpi hankkeessa toteutettujen haastatteluiden tuloksia sekä näitä tullaan vertaamaan ja täydentämään aikaisemmilla tutkimustuloksilla. Erityisesti Metsänomistaja 2020 -tutkimukset tarjoavat kattavasti aineistoa vertailuksi ja täydentämään haastatteluiden tuloksia.

Raportin tuloksia hyödynnetään hankkeessa kehitettävien paikkatieto- ja muiden neuvonta-aineistojen sekä menetelmien ja sovellusten kehityksessä. Selvitysten ja tulosten perusteella tullaan luomaan vuonna 2023 tiekartta aineistojen ja menetelmien kehitykseen.

1.3 Toteutus

Haastattelun runko suunniteltiin 2021 kesän alkupuoliskolla ja itse haastattelut toteutettiin vuoden 2021 ja 2022 aikana. Haastateltavia on hankittu ennakkoon määritellyistä viidestä eri kohderyhmästä:

1. Metsänomistajat
2. Metsäpalveluyritykset
3. Puunostajat
4. Neuvontaorganisaatiot
5. Valtion viranomaiset

Eryteisesti metsänomistajien kohdalla on haastateltu mahdollisimman heterogeenisiä metsänomistajia. Haastateltavien hankintaa varten tehtiin tiedustelu Sallan Metsänhoitoyhdistykselle ja Metsäkeskukselle haastateltavista metsänomistajista. Muiden ryhmien haastateltavat ovat etsitty suoraan kontaktoimalla potentiaalisia haastateltavia. Haastatteluihin osallistujat kerättiin viidestä eri kohderyhmästä:

Haastattelut toteutettiin hyödyntäen puolistrukturoitua haastattelumenetelmää. Samaan kohderyhmään kuuluville haastateltaville esitettiin täysin samat kysymykset samassa järjestyksessä, mutta tarkentavia lisäkysymyksiä esitettiin uusien asioiden noustessa esille. Kohderyhmien välillä haastateltaville esitetyt kysymykset ovat likipitään samat, mutta kysymysmuodot on muokattu vastaamaan kohderyhmää. Haastattelut toteutettiin Teamsin ja Zoomin välityksellä 2021-2022 välisenä aikana, johon osallistui 11 haastateltavaa. Haastatteluiden pituus vaihteli noin tunnista aina 1,5 tuntiin asti riippuen miten haastateltavilla oli aikaa tai riitti kerrottavaa. Haastattelut nauhoitettiin ja nauhoitteiden pohjalta haastattelut litteroitiin jatkoraportointia varten

2 Nykytilanne

2.1 Metsänomistajien tavoitteet

Metsänomistajien tavoitteet ja tarpeet ovat moninaisia sekä erilaisia, jotka voidaan luokitella useammalla eri tavalla. Esimerkiksi Metsänomistaja 2020- tutkimuksessa metsänomistuksen tavoitteiden ulottuvuuksiksi on määritelty taloudellinen turvallisuus ja myyntitulot, aineettomat tavoitteet ja työtilaisuudet ja ulkoilu. Näiden ulottuvuuksien pohjalta tutkimuksessa metsänomistajat lajiteltiin viiteen eri tavoiteryhmään, joista suurin oli monitavoitteiset: monitavoitteisiin (28,7%), virkistyskäyttöjiin (20,3%), metsässä tekeviin (20,6%), turvaa ja tuloja korostaviin (19,7%), ja epätietoisiin (10,7%). (Karppinen ym., 2020)

Monet metsänomistajat näkevät metsänsä sijoituksena sekä tärkeänä osana omaa talouttaan ja tämä näkemys on vahvistunut viime vuosina entisestään metsänomistajien keskuudessa (Karppinen ym. 2020). Taloudellisilla tavoitteilla on siis yksi merkittävimmistä seikoista, joka ohjaa monien metsänomistajien päätöksentekoa. Iso osa metsänomistajista jopa kokee puuntuotannon tärkeimpänä hyötynä sekä itselleen että Suomelle (Koskela ym., 2021). Metsää ei kuitenkaan aina rinnasteta muuhun sijoitusvarallisuuteen ja metsän myyminen nähdään harvoin vaihtoehtona (Aalto ym., 2022). Talouden lisäksi päätöksenteon taustalla täytyy siis vaikuttaa myös muitakin arvoja, kuten tunne- ja kulttuuriarvot, virkistys, luonnon monimuotoisuus ja luonnonsuojelu.

Vaikkakin taloudellisten arvojen merkitys on kasvanut metsänomistajien keskuudessa, niin suurin osa metsänomistajista omaa silti muitakin tavoitteita (Pynnönen, 2020). Tämä asia nousi vahvasti esille myös haastatteluissa, joissa painotettiin vahvasti lähes kaikkien metsänomistajien olevan monitavoitteisia. Tästä syystä tässä raportissa käsitellään monitavoitteisia metsänomistajia laajemmalla näkökulmalla kuin aikaisemmissa tutkimuksissa on voitu käsitellä.

Vaikkakin suurin osa metsänomistajista on monitavoitteisia, niin tämä ei kuitenkaan aina näy metsänomistajien päätöksenteossa ja osa tavoitteista voi jäädä yhden dominoivan tavoitteen alle. Metsänomistajien tavoitteet eivät ole myöskään kiveen hakattuja vaan voivat myös vaihdella eri aikoina ja elämäntilanteissa. Haastatteluissa esimerkiksi nostettiin esille, että perintönä metsänsä saaneet metsänomistajat voivat joutua puhtaasti taloudellisista syistä tekemään avohakkuun metsässään maksaakseen perintöveron vaikka suhtautuisi avohakkuihin varauksella. Tämän lisäksi haastatteluissa nousi esille näkemys, että vaikka lähes kaikilla metsänomistajilla on useita tavoitteita, niin raha-asioista puhuttaessa mieli muuttuu enemmän tuottotavoitteiden kuin muiden tavoitteiden kannalle.

Muita syitä miksi monitavoitteisuus ei välttämättä aina näy metsänomistajien päätöksenteossa ovat haastatteluiden perusteella metsänomistajien tietämättömyys ja palveluntarjoajien keskittyminen vahvasti puuntuotantoon. Tämän takia palveluntarjoaja ei välttämättä tarjoa muita vaihtoehtoja ja eikä intresseissä ole selvittää metsänomistajan tavoitteita, jotta palveluntarjoajan toimihenkilön omat ostotavoitteet voidaan saavuttaa. Metsien hoidon ja kasvatusmenetelmien hyväksyttävyyttä – Metsänomistaja 2020- tutkimuksessa myös epäiltiin, että metsänomistajien tavoitteet eivät tule esille metsäammattilaisten kanssa keskustellessa, koska aihe voi olla sellainen ettei tavoitteet tule luontevasti esille keskustelun aikana (Horne ym., 2020). Yksi mahdollinen selitys on myös ettei metsänomistajat nosta esille omia tavoitteitaan ja nojautuvat ammattilaisen näkemykseen vahvasti.

Tästä huolimatta tavoitteet vaikuttavat metsänomistajien keskuudessa toimenpiteiden valintaan ja tulonhankinnan keinoihin. Esimerkiksi monitavoitteiset tai erityisesti virkistyskäyttöä painottavat metsänomistajat ovat muita metsänomistajia kiinnostuneempia monimuotoisuuden turvaamisen keinoista ja mahdollisista luontoarvojen myynnistä omissa metsissään (Koskela ym., 2021). Haastatteluissa nousi esille myös, että rahallista korvausta vastaan metsänomistajat lähtevät suuremmalla

todennäköisyydellä toteuttamaan muitakin tavoitteita kuin vain puhtaasti puutuotannollista näkökulmaa. Hiiliensidonnan kompensatiot ja vapaaehtoinen suojelu nousivat haastatteluissa esille vaihtoehtoisena tulonlähteenä toteuttaa sekä taloudellisia että monimotisuus- tai ilmastotavoitteita. Tässäkin on kuitenkin alueellisia eroja ja kuten haastatteluissa kävi ilmi, mm. vapaaehtoinen METSO-ohjelma on huomattavasti suosittumpaa Itä-Suomessa kuin muualla Suomessa.

Metsänomistajien tavoitteiden sekä arvojen toteutumiseen vaikuttaa haastatteluiden perusteella myös vahvasti se kuinka kaukana metsä sijaitsee. Erityisesti etämetsänomistajalla virkistystavoitteet ja -arvot eivät aina heijastu omaan metsään, vaikka kokevat virkistysarvot tärkeäksi osaksi metsää yleisesti tarkasteltuna. Poikkeuksena ovat etämetsänomistajat, joiden metsä sijaitsee loma-asunnon vieressä, jolloin metsään on helppo mennä vaikkapa marjastamaan tai sienestämään. Lisäksi metsänomistajat, joilla omassa metsässä tapahtuu matkailutoimintaa, on virkistysarvojen merkitys tämän johdosta virkistysarvot merkittävässä osassa.

Metsän sijaintiin liittyen haastatteluissa nousi esille myös metsien maisemallinen arvo ja erityisesti se miltä metsä näyttää toimenpiteiden erityisesti avohakkuun jälkeen. Yksi haastateltavista kertoi avohakkuuta suunnitellessaan miettineensä miltä oman loma-asunnon lähellä sijaitseva metsä tulisi näyttämään ja päätyi jättämään normaalia enemmän säästöpuuryhmiä. Kuitenkin keskellä metsää sijaitsevan metsän visuaalisuudella ei ollut suurta merkitystä valittaviin toimenpiteisiin vaikkakin avohakkuu sielläkin ”sieluun pistää”. Kuitenkin metsänomistajille, jonka metsässä tapahtuu matkailutoimintaa tai metsä sijaitsee kulttuurillisesti arvokkaalla alueella, on metsän visuaalisuus yksi tavoitteisiin vaikuttava tekijä.

2.2 Metsänomistajapalveluiden, neuvonnan ja digitaalisten palveluiden ongelmatkohdat

”Metsänomistajat palveluiden käyttäjinä – Metsänomistaja 2020”- tutkimuksen tuloksia tutkimuksen mukaan metsäammattilaisiin yhteydessä olleista metsänomistajista noin puolelta ei ollut kysytty heidän tavoitteitaan ollenkaan (Hänninen ym., 2020). Syiksi tavoitteiden selvittämättä jättämiselle voidaan nähdä olevan metsäammattilaisten asenteista, jolloin muihin kuin puutuotannollisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin suhtaudutaan negatiivissävytteisesti (Pynnönen, 2020, Rekola ym., 2010) Haastatteluissa myös nousi esille, että esteenä voi olla metsäammattilaisten ennakoasenteet ei-perinteisiä toimintatapoja kohtaan. Negatiivinen suhtautuminen muita kuin puutuotannollisia tavoitteita ja vaihtoehtoisia toimintatapoja kohtaan saattaa kuitenkin johtua yritysten heille asettamista puuhankinnallisista tavoitteista, joita nykyisesti käytetyt toimintatavat tukevat. Puuhankinnalliset tavoitteet myös ajavat siihen, että metsäammattilaisilla ei ole edes kannusteita selvittää metsänomistajan tavoitteita erityisesti niiden ollessa muuta kuin puutuotannon maksimointia. Näiden lisäksi sosiaaliset taidot nostettiin yhdeksi potentiaaliseksi syyksi.

Omien tavoitteiden selvitys ja esiin tuominen jää usein metsänomistajan harteille, jolloin ongelmaksi voi syntyä metsänomistajien tietotaso. Haastatteluissa nousikin esille, että metsästään vieraantuneiden metsänomistajien määrä on kasvanut. Näillä metsänomistajilla koetaan olevan matala tietotaso metsäasioissa ja tästä syntyy riski, ettei metsänomistajat ymmärrä metsänsä tuottopotentiaalia tai kykene soveltamaan omia tavoitteitaan metsään. Haastateltavat näkivät tämän kaltaisten metsänomistajien jäävän usein mediasta saatavan tiedon varaan, joka voidaan kokea metsäammattilaisia syyllistävänä ja työntävän metsänomistajia pois perinteisten metsäpalveluiden piiristä.

Pynnösen (2020) tutkimuksen perusteella metsäpalveluita tarjoavien organisaatioiden tarjoamat päätöksenteon tukipalvelut eivät ole uudistuneet samassa tahdissa kuin metsänomistajien tavoitteet ja metsänhoidon mieltymykset. Samassa tutkimuksessa myös todettiin metsänomistajien

hoitotoimenpiteiden päätöksenteon perustuvan usein yksipuoliseen tai ei parhaaseen mahdolliseen tietoon. Tämän perusteella voidaan todeta, että metsäpalveluyrityksillä olisi tarvetta selvittää asiakkaidensa tavoitteita, jotta he voivat vastata paremmin metsänomistajan tarpeisiin ja tukea päätöksenteossa.

Haastatteluissa nousi esille, että metsäammattilaiset usein tarjoavat palveluita ja neuvontaa metsäammattilaisen omasta näkökulmasta. Tällöin riskinä on, että tarjotut palvelut keskittyvät metsäammattilaisten omiin sisäisiin tavoitteisiin ja näin ollen voivat heijastua tarjottaviin palveluihin ja neuvontaan eikä metsänomistajien tavoitteita ja tarpeita oteta riittävästi huomioon tai selvitetä lainkaan. Tämä ei kuitenkaan automaattisesti ole negatiivinen asia. Ongelmia voi nousta esiin siinä tapauksessa, jos metsänomistaja ei ole riittävän kykeneväinen arvioimaan ammattilaisen ehdottamia tai neuvomia toimia ja niiden vaikutuksia.

Vaikkakin tavoitteita usein jätetään selvittämättä ja palvelutarjoama voidaan osaltaan nähdä yksipuoliseksi, niin siitä huolimatta suuri osa metsänomistajia on tyytyväisiä saamiinsa palveluihin ja metsäammattilaisten tietämystä sekä mielipiteitä arvostetaan. Huomioitavaa on myös se, että Metsänomistaja 2020 tutkimuksessa kyselyyn vastanneista kuitenkin hieman yli puolilta oli kysytty tavoitteet ja kerrottu myös eri käsittelyvaihtoehdoista (Hänninen ym., 2020). Osa metsäammattilaisista tarjoaa ja kertoo eri vaihtoehtoja aktiivisesti, mutta osa kuitenkin jättää eri vaihtoehdot kertomatta.

Digitaaliset metsänomistajapalvelut

Digitaaliset palvelut ovat nykyään tärkeä osa metsänomistajille tarjottavaa palvelukokonaisuutta. Veroilmoitus, metsätiedon hallinta, päätöksentuki, puukauppa, palveluiden ostaminen ja moni muu asia on nykyään mahdollista tehdä metsäalantoimijoiden tarjoamien digitaalisten palveluiden kautta. Tästä huolimatta digitaalisten palveluiden käyttö on suhteellisen alhaista metsänomistajien keskuudessa ja käyttö painottuu käytännössä metsäveropalvelun, Metsään.fi -palvelun ja vakuutusyhtiöiden palveluiden käyttöön (Hänninen ym., 2020).

Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että vaikka käyttää palveluita, niin niiden käyttö tapahtuu harvakseltaan. Syyt vähäiselle käytölle johtuvat todennäköisesti pienestä tilakoosta, jonka takia digitaalisten palveluiden aktiiviselle käytölle ei ole tarvetta. Kuitenkin haastatteluiden perusteella digitaalisten palveluiden käyttöä voitaisiin potentiaalisesti kasvattaa kehittämällä sisältöä, kuten lisäämällä koulutusulottuvuutta, tuomalla tavoitteet vahvemmin mukaan tai kehittämällä palveluita entistä enemmän tiedon lähteiksi.

Metsänomistajille suunnatut digitaaliset päätöksentukipalvelut painottuvat vahvasti puutuotannon näkökulmaan ja tarjonta muita tavoitteita arvostavia metsänomistajia kohtaan on vähäinen. Tämä myös näkyy metsänomistajien tyytyväisyydessä tarjottuja päätöksentukipalveluita kohtaan. Tyytyväisimpiä ovat puuntuotantoa painottavat metsänomistajat, kun taas monitavoitteiset ja luontoarvoja painottavat metsänomistajat olivat tyytymättömämpiä (Pynnönen, 2020).

Kehitystä on kuitenkin hieman tapahtunut. Nyt jo on olemassa metsänomistajien digitaalisia palveluita, joissa metsänomistajan tavoitteita tiedustellaan. Haastatteluissa nousi kuitenkin esiin, että digitaalisista palveluista kerättyä tietoa tavoitteista ei useimmiten hyödynnetä palvelutarjoajan toimesta. Tavoitteiden selvityksen tulokset jäävät tällöin vain asiakkaiden omaksi iloksi, jolla ei ole vaikutusta tarjottuihin palveluihin. Toki nämä voidaan nähdä keinona kannustaa metsänomistajia tutkimaan omatoimisesti eri vaihtoehtoja ja tutustumaan omistamaansa metsään enemmän. Passiiviset asiakkaat, jotka eivät juurikaan käytä digitaalisia palveluita jäävät tämän ulkopuolelle, jolloin passiivisten aktivointia ei tapahdu. Tällöin muita kuin taloudellisia tavoitteita painottavat ja epätietoiset

metsänomistajat, jotka voisivat hyötyä tavoitteiden selvittämisestä eniten, jäävät osin digitaalisten palveluiden ulkopuolelle (Hänninen ym., 2020).

Lisäksi päätöksentukipalvelut eivät tällä hetkellä ole vielä vahvasti hyödyntäneet potentiaalia toimia alustana oppimiselle ja laajempaa tietolähteenä toimimiselle. Haastatteluissa nousi vahvasti esille tiedon pirstaloituneisuus ja tietämättömyys mihin tietolähteeseen voi luottaa. Luomalla päätöksentukipalveluista myös laajempaa tietolähdettä sekä oppimisympäristöä metsänomistajille voidaan potentiaalisesti tarjota myös sisältöä, jota monitavoitteiset ja luontoarvoja painottavat metsänomistajat arvostaisivat.

2.3 Metsänomistajien osaaminen

Haastatteluissa nousi esiin, että metsänomistajien tieto metsäasioista on usein ylisukupolvista eli perittyä tietoa edelliseltä omistajasukupolvelta. Voidaankin nähdä, että uusien ja erityisesti nuorten metsänomistajien päätöksentekoon vaikuttaa vahvasti myös kokeneempien sukulaisten arvot, asenteet ja sosiaaliset käytännöt (Erkkilä ym., 2021). Tällöin riskinä on, ettei uuden metsänomistajan tietotaidot kohtaa omien tavoitteiden kanssa. Joissakin tapauksissa myös edellisen omistajasukupolven palvelutarjoajan valinta vaikuttaa myös vahvasti uuden omistajasukupolven palvelutarjoajan valintaan (Pöllänen, 2020), joka nousi tässäkin tutkimuksessa esille. Näin ollen herääkin kysymys, että onko metsänomistajien tietotaso kuinka ajantasaista?

Haastatteluissa nousi erityisesti metsäammattilaisten puolelta esiin huoli metsänomistajien tietotasosta metsään ja metsänomistamiseen liittyen. Riskiksi tässä nähtiin, että saatavilla oleva tieto koetaan olevan usein ristiriidassa keskenään, yksipuolista tai hajanaisesti saatavilla, jolloin disinformaation saamisen riski kasvaa eikä tiedetä mihin voidaan uskoa. Luotettavan tiedon saanti nousee merkittävään asemaan metsänomistajien keskuudessa. Erityisesti aikana, jolloin metsäasioiden ympärillä tapahtuu suuria muutoksia niin poliittisista kuin ilmastosta johtuvista syistä, on ajantasaisen ja oikean tiedon seuraaminen entistä kriittisempää. Erityisesti tilanteessa, jossa metsänomistajille ei aina kaikkia vaihtoehtoja sekä niiden vaikutuksia kerrota.

Erityisesti ongelmaksi nostettiin esille metsänomistajien kyky arvioida oman metsätalouden kannattavuutta, joka koettiin paikoitellen heikoksi. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu absoluuttisten mittareiden (esim. tulojen ja menojen erotus) olevan metsänomistajien keskuudessa suosituimpia kuin suhteelliset mittarit (esim. sidotun pääoman määrä ja metsän tuotto verrattuna muihin sijoituskohteisiin) arvioidessa metsätalouden kannattavuutta (Tilli ym., 2009, Karppinen ym., 2016). Metsänomistajien heikko ymmärrys ja metsäammattilaisten yleisestä tavasta poikkeavat näkemykset metsätalouden kannattavuudesta kasvattaa metsänomistajien riskiä tehdä taloudellisesti epärationaalisia päätöksiä (Aalto ym., 2022).

3 Metsäneuvonnan ja palvelutarjonnan räätälöinti

Jotta eri tavoitteiden omaavia metsänomistajia voidaan palvella, tulee palvelutarjoaman vastata metsänomistajan tavoitteita. Pynnösen (2020) tutkimuksessa monitavoitteisten metsänomistajien todettiin olevan puutuotantoa painottavia metsänomistajia tyytymättömämpiä tarjolla oleviin tieto- ja neuvontapalveluihin. Tutkimuksessa todetaan metsänomistajien kokevan tarjottujen tieto- ja neuvontapalvelujen olevan puutteellisia muun kuin tasaikäisrakenteisen puutuotannon kyseessä ollessa. Tavoitteiden ollessa nykyään moninaiset ja vastatessa useampia tavoitteita omaavien monitavoitteisten metsänomistajien tarpeisiin ei voida tarjota yhtä standardoitua mallia, vaan palvelu tulee räätälöidä vastaamaan juurikin metsänomistajan omia tavoitteita.

Palveluiden räätälöinnissä tulee ottaa huomioon metsänomistajien tietotaso ja tavoitteet tietenkään unohtamatta metsää. Haastatteluissa nousi esille, että jotta metsänomistaja kykenee ymmärtämään ja tunnistamaan omia tavoitteitaan, tulee metsänomistajan tietotaso olla tarpeeksi riittävä tätä varten. Kun riittävä tietotaso on saavutettu voi metsänomistaja ilmaista ja tuoda voimakkaammin esille omia tavoitteitaan. Tavoitteet ei kuitenkaan aina tule esille metsänomistajan toimesta, niin tällöin tarvitaan myös vastavuoroisesti metsäpalveluyritykseltä tai metsäammattilaiselta kykyä selvittää oma-aloitteisesti metsänomistajan tavoitteet ja tarpeet.

3.1 Metsänomistajien opettaminen

Oppiminen edesauttaa metsänomistajia ymmärtämään perusasiat, miten voi lähteä toteuttamaan omia arvojaan oman metsän hoitamisessa ja metsänomistamisessa. Haastatteluissa nousi esille, että jotta metsänomistajan tavoitteita voidaan lähteä selvittämään, tulee metsänomistajan olla riittävä tietotaso ymmärtääkseen mitä eri vaihtoehtoja on metsänhoidossa, kannattavuuden mittaamisessa ja omistamisessa. Tällöin metsänomistaja kykenee paremmin ymmärtämään mitä mahdolliset tavoitteet ovat sekä ymmärtämään mitä tarjotut vaihtoehdot tarkoittavat. Tällä hetkellä tarjottujen tietopalveluiden keskittyessä pitkälti taloudellisiin tavoitteisiin ja muiden metsänhoitotapojen jäädessä vähemmälle huomiolle on riski, että erityisesti kokemattomien metsänomistajien osalta omien arvojen toteuttaminen jää metsänomistamisessa vajavaiselle tasolle.

Metsänomistajien tietotason kasvusta hyötyvät myös metsäpalveluyritykset. Metsäpalveluita tarjoavien yritysten näkökulmasta metsänomistajien eli asiakkaiden koulutus edesauttavan yritystä lisäämään omaa kilpailukykyä sekä sitouttamaan asiakkaita. Aikaisempien asiakasoppimistutkimuksien perusteella asiakkaiden oppiminen lisää heidän osallistumistansa palvelun tuotantoprosessiin (esim. Auh ym., 2007; Groth, 2005). Eri vaihtoehdoista oppimisen ansiosta asiakkaat tuottavat myös itselleen lisäarvoa ja kasvattavat tämän vuoksi luottamusta palveluntarjoajaa kohtaan (Auh ym., 2007, Bell & Eisingerich, 2007). Lisäksi metsänomistajien oppiminen metsänhoidollisista toimenpiteistä ja niiden vaikutuksista on myös puukauppoihin vaikuttava tekijä. Haltia & Rämö (2017) tekemässä tutkimuksessa vähäinen tieto ja kiinnostus nähtiin merkittävänä tekijänä puukaupan tekemättä jättämiselle.

Omien tavoitteiden esiintuomisen ja selvittämisen jäädessä metsänomistajan omalle vastuulle, syntyy tarve tätä tukeville palveluille. Lisäämällä metsänomistajien oppimista metsästään sekä eri metsänhoidon vaihtoehdoista ja metsätalouden kannattavuudesta voidaan metsänomistajia tukea päätöksenteossa. Kasvattamalla ymmärrystä eri vaihtoehdoista ja niiden vaikutuksista metsänomistaja kykenee tehokkaammin toteuttamaan omia tavoitteitaan ja vertailemaan eri palveluntarjoajia. Tukevat palvelut voivat olla niin digitaalisia kuin perinteisiä tapoja, kuten keskusteluhetkiä metsänomistajien kanssa tai metsänomistajille suunnattuja koulutuksia.

Haastatteluissa henkilökohtainen neuvonta nähtiin yhtenä tärkeimpänä tapana opettaa metsänomistajaa. Metsäammattilaisen kanssa käytävä maastokäynti metsänomistajan metsässä nähdään oivalliseksi tavaksi opettaa metsänomistajia erityisesti oman metsänsä mahdollisuuksista. Kuitenkin haastatteluissa nousi esille, että metsäammattilaisten näkökulmasta tämä voidaan nähdä aikaa vievänä toimena, vaikka onkin tärkeä osa asiakastyötä, jota metsänomistajat usein arvostavat.

Metsänomistajien koulutuksien järjestäminen tapahtuu nykyään useimmiten webinaarien, maastokäyntien ja fyysisesti tapahtuvien koulutustilaisuuksien muodossa, jotka ovat metsänomistajien keskuudessa suhteellisen suosittuja. Kuitenkin opetuksen näkökulmaa ei digitaalisissa päätöksentukipalveluissa ole kyetty vielä täysimääräisesti hyödyntämään. Digitaalisten päätöksentukipalveluiden keskittyessä vahvasti metsävaratiedon hallintaan sekä palveluiden tarjontaan ulkoistetaan opettaminen metsäasioista vahvasti muille toimijoille ja eri medioille. Toki päätöksentukipalveluita tarjoavat toimijat jakavat useimmiten tietoa omilla nettisivuillaan, mutta pääsääntöisesti kuitenkin eriytetysti päätöksentukipalvelusta. Päätöksentukipalveluiden ja oppimisen yhdistäminen mahdollistaa opitun tiedon rinnastamisen tehokkaasti omaan metsävaratietoon.

Metsänomistajien opettamisessa olisi myös syytä pohtia mahdollisuutta itsenäisesti suoritettaville oppimispaketeille. Näissä tulisi ottaa kuitenkin huomioon metsänomistajien eri tietotasot, jolloin voidaan tarjota kattavammin eri oppimispaketteja jokaisen omaan tarpeeseen. Oppimispaketit voisivat myös sisältää kokonaisuuksia eri aiheisiin keskittyen tai tavoitteita painottaen, jolloin ne voisivat tukea metsänomistajia myös omien tavoitteiden toteuttamisessa.

Tapion ja Helsingin yliopiston toteuttamassa ”Digitaalisuuden hyödyntäminen maastokäynneillä” -hankkeessa tehtyjen selvitysten perusteella käy ilmi, että erityisesti fyysisesti tapahtuvien koulutuksien ja metsäkäyntien suhteen aika ja kaukainen sijainti ovat suurimmat esteistä osallistumiselle. Kyseisessä hankkeessa toteutettiin interaktiivisten videokoulutusten ja webinaarin yhdistäminen, jossa hyödynnettiin maastossa kuvattua materiaalia. Tästä saatujen alustavien tulosten perusteella voidaan todeta, että jatkossa onkin syytä pohtia, onko perinteiset ”Powerpoint tyylliset” webinaarikoulutukset uudistamisen tarpeen edessä. Tämän perusteella voidaankin nähdä, että metsänomistajien koulutuksessa olisi tarvetta erilaisille verkko-oppimiskäytännöille, jotka eivät aina välttämättä ole aikaan tai paikkaan sidottuja.

Virtuaalimaailman hyödyntäminen on yksi digitaalisuuden hyödyntämisen muoto metsänomistajien koulutuksessa. Virtuaalimetsä 2.0 hankkeessa toteutettujen kyselyjen ja haastattelujen tulosten perusteella metsänvirtuaalimallinnuksien hyödyntäminen on keino kasvattaa metsänomistajien tietoutta eri toimenpidevaihtoehtojen lyhyen ja pitkänaikavälin vaikutuksista. Virtuaalimallinnuksen tuomat edut tulevat erityisesti esille mahdollistettaessa metsänomistajalle oman metsän ja sille toteutettujen eri toimenpiteiden tarkastelua. Tämän nähtiin mahdollistavan myös virtuaalimallinnuksen toimimisen päätöksentuen tukena erityisesti normaalista poikkeavien tai metsänomistajalle tuntemattomien toimenpiteiden kohdalla tai erikoiskohteilla. Hankkeessa nähtiin virtuaalimallinnuksen mahdollistavan kolme toimea, jotka tehostavat metsänomistajan oppimista: testaaminen, vertaaminen ja näiden ymmärtäminen. (Pöllänen, 2021)

3.2 Miksi selvittää tavoitteet ja vastata niihin?

Jotta metsänomistajien tarpeisiin pystytään vastaamaan, täytyy niin tavoitteet kuin tarpeetkin olla palveluntarjoajalla tiedossa. Metsänomistajien tavoitteiden ja tarpeiden ymmärtäminen, voidaan nähdä myös keinona lisätä metsänomistajien asiakastyytyväisyyttä (Hänninen ym., 2020) sekä aktiivoida passiivisia metsänomistajia (Pynnönen ym., 2017). Tavoitteiden selvitys ja erityisesti niihin vastaaminen madaltaa myös metsänomistajan kokemaa riskiä päätöksentekotilanteissa sekä kasvattaa luottamusta metsäpalveluita tarjoavaa yritystä kohtaan. Palveluiden ostotilanteissa ostaja kokee

kahdenlaista riskiä, jotka vaikuttavat päätöksentekoon: päätöksen lopputuloksen epävarmuus ja seuraamus (Taylor, 1974). Nämä riskit näyttäytyvät metsänomistajille esimerkiksi metsänhoidollisia toimenpiteitä ostaessa, jolloin metsänomistaja ei voi olla aina täysin varma mikä on toimenpiteen vaikutus ja nähdä lopputulosta ennen palvelun ostamista.

Riskien olemassaolon vuoksi nousee luottamus kriittiseen rooliin päätöksenteossa (Berry, 1995). Päätöksenteossa on tärkeää, että metsänomistaja kykenee luottamaan, että toimenpiteen toteuttaja toimii metsänomistajan etujen mukaisesti ja kykenee tuottamaan laadukasta jälkeä. Ymmärtämällä tarjotun palvelun ja erityisesti, joka on räätälöity metsänomistajan omista tavoitteista, voidaan kasvat-
taa metsänomistajan kokema luottamus myös palveluntarjoajaa kohtaan. Tätä kautta metsänomistajan kokemat riskit myös vähenevät ja päätöksenteko helpottuu palveluiden ostotilanteissa.

Jotta tavoitteiden selvityksestä on hyötyä palvelutarjonnan näkökulmasta metsänomistajille, niin tulee tätä tietoa myös käyttää hyväksi tehtäessä esim. metsäsuunnitelmaa tai suunniteltaessa toimenpiteitä metsänomistajan metsään. Täten saadaan luotua metsänomistajalle räätälöity eli omistajansa näköinen metsäsuunnitelma, jossa huomioidaan laajasti tavoitteet, metsä ja niiden luomat mahdollisuudet niin tulonmuodostuksessa ja metsänhoidossa. Muodostettaessa palveluita metsänomistajan tavoitteiden mukaisesti tulee kuitenkin aina huomioida, että metsä itsessään jo rajoittaa mitkä tavoitteet ovat realistisia. Toisin sanoen metsä luo raamit, jonka mukaan tavoitteita voidaan toteuttaa.

3.3 Tukea metsäalan toimijoille

Haastatteluissa kävi ilmi, että metsäammattilaisten tekemä tavoitteiden selvitys erityisesti metsäasioista vähemmän tietäviltä metsänomistajilta vaatii kykyä ja osaamista opettaa metsäomistajia eri vaihtoehtoihin liittyen riittävällä tasolla. Metsäammattilaisen tulee olla perillä kattavasti metsänomistajien eri tavoitteisiin vastaavista toimista, jotta he kykenevät tarjoamaan metsänomistajan tavoitteita vastaavia palveluita. Haastatteluiden perustella tämä onkin asia, joka vaatii tukea ja koulutusta metsäalan toimijoiden parissa. Tukea voidaan tarjota monilla eri tavoilla, kuten esim. digitaaliset tukityökalut ja koulutus. Tukityökalujen avulla kyettäisiin tukemaan myös metsänomistajan ja metsäammattilaisen välillä käytyä kanssakäymistä.

Metsäalalla tapahtuvien muutoksien ja uuden tiedon myötä jatkuva uuden oppiminen on olennainen osa toimimista metsäalan ammattilaisena. Metsäalan ammattilaisten suhtautuminen negatiivissävytteisesti muihin kuin puutuotannollisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin (Pynnönen ym., 2017, Rekola ym., 2010) on yksi syy miksi tavoitteita ei aina selvitetä. Negatiivissävytteinen suhtautuminen saattaa johtua joissakin tapauksissa vanhentuneista tai vajanaisesta tiedosta. Tästä syystä kouluttaminen on erittäin tärkeätä, jotta metsänomistajien tarpeisiin osataan vastata myös jatkossa. Onkin syytä poh-
tia, miten metsäalan toimijat kykenisivät tehokkaammin kouluttamaan omaa henkilöstöään.

Yksi mahdollinen ratkaisu voisi olla osaamismerkkien tuominen osaksi työntekijöiden koulutusta, joka toimisi informaationa henkilön osaamisesta sekä mahdollisesti myös kiinnostuksen kohteista. Näiden näkyminen vielä metsänomistajille helpottaisi palveluntarjoajan ennakkovalintaa. Tällöin metsänomistajalla olisi mahdollista valita toimija, jolla on omien tavoitteiden mukaiset osaamismerkkit. Osaamismerkkien kohdalla ongelmana voi olla, että se on vain merkki osallistumisesta koulutukseen. Tässä tapauksessa merkki ei ole tae osaamisesta. Täten olisikin syytä luoda standardit, joiden pohjalta osaamismerkki voidaan myöntää ja tällöin osaamismerkkiin voitaisiin luottaa.

Mikro-oppiminen on myös yksi tehokas ratkaisu kasvattaa metsäalan ammattilaisten osaamista. Mikro-oppiminen tapahtuu yleisesti verkko-oppimisen muodossa itsenäisesti ja mahdollistaa uuden tiedon tai taidon oppimisen juuri sen hetkiseen tarpeeseen tai ongelman ratkaisuun (Leong ym.,

2021) Mikro-oppiminen on myös epäformaalia ja nopeatempoista oppimista keskittyen tiettyyn yksittäiseen ideaan, jonka ei tulisi kestää enempää kuin 15 minuuttia (Buchem & Hamelmann, 2010). Mikro-oppiminen tarjoaisi metsäalan ammattilaisille tehokkaan keinon oppia nopeatempoisesti uutta ja päivittää tietoa aina tarpeen tullen. Mikro-oppimiskokonaisuuksia rakennettaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon niiden toteuttamisen haasteet, joita ovat tiedon muodostaminen tarpeeksi tiiviiksi paketiksi, mutta ei liian tiiviiksi (Buchem & Hamelmann, 2010).

Tukityökalut metsänomistajien tavoitteiden selvitykseen voidaan nähdä yksinkertaisimmillaan standardoiduilla kyselyillä tai ohjeessa, joita metsäalan toimijat voivat hyödyntää metsänomistajien kanssakäymisissä. Kyselyä voidaan myös hyödyntää asiakassegmentointiin, joka auttaa metsänomistajien tarpeiden tunnistamisessa metsän ohella. Standardoitu kysely voi olla jonkun ulkopuolisen toimijan tuottama tai mahdollisesti yrityksen itse luoma ja omiin tarpeisiin soveltuva, jonka hyödyntämistä varsinkin isoimmassa yrityksissä voitaisiin valvoa. Kyselyissä on tärkeätä, että kyselyä tulee muokata, tasaisin väliajoin uuden tiedon, uusien tulonlähteiden, lakimuutosten ja näkemysten mukaiseksi. Tämä myös voisi kannustaa metsäalan toimijoita päivittämään metsänomistaja-asiakkaiden tavoitteiden selvitystä säännöllisin väliajoin ja tarkkailemaan vastaavtko tarjotut toimet enää asiakkaan omia tavoitteita.as

Yksi tukiratkaisu metsäalan ammattilaisille, joka auttaisi mahdollisesti vähentämään maastokäyntihin käytettyä aikaa on etämaastokäynti. Näissä joko metsästä kuvatun live-videon välityksellä tai aikaisemmin kuvatun videomateriaalin avulla metsäammattilainen voi käydä läpi lähestulkoon samoja asioita kuin maastokäynnilläkin käytäisiin. Tapion ja Helsingin yliopiston ”Digitaalisuuden hyödyntäminen maastokäynnillä” hankkeen alustavien tuloksien perusteella erityisesti aikaisemmin kuvatun videomateriaalin hyödyntäminen metsäammattilaisen ja metsänomistajan välisessä kanssakäymisessä voisi toimia ratkaisuna niin metsäammattilaisille kuin myös metsänomistajille, jotka eivät pääse osallistumaan perinteiselle maastokäynnille.

Vaikkakin eri digitaaliset työkalut ja tukikeinot voivat olla tehokas tapa tukea metsäammattilaisia sekä metsänomistajia, niin henkilökohtainen kanssakäyminen metsäammattilaisten kanssa koetaan erityisen tärkeäksi metsänomistajien keskuudessa ja se on näin ollen tärkeä osa tavoitteiden selvitystä. Tämän takia onkin erityisen tärkeätä kouluttaa niin nykyisiä kuin tulevia metsäalan ammattilaisia yhä syvemmin asiakastyöhön ja panostaa henkilökohtaiseen palveluun.

Kaiken kaikkiaan metsäpalveluissa on tarvetta panostaa nykyistä enemmän asiakaslähtöiseen palvelumalliin. Asiakaslähtöisessä mallissa lähtökohtana on palvella asiakasta asiakkaan omien tavoitteiden perusteella ja täyttää nämä tavoitteet (Levitt, 1960). Tällöin tarjotuissa palveluissa, oli se digitaalinen tai henkilökohtainen kanssakäyminen, voitaisiin keskittyä voimakkaammin sovittamaan metsänomistajan tavoitteet metsään sen sijasta, että keskitytään soveltamaan metsäammattilaisen omia henkilökohtaisia tavoitteita metsään. Tällöin on oikeasti mahdollista tuottaa metsänomistajalle räätälöityjä palveluratkaisuja, jotka pohjautuvat metsänomistajan omiin tavoitteisiin ja arvoihin.

3.4 Ei-taloudellisista tavoitteista taloudellisia

Tulevaisuudessa puukauppa ja joissakin tapauksissa suojelusta saatavat tulot eivät välttämättä ole enää lähitulevaisuudessa ainoat merkittävät tulonlähteet metsänomistajille. Luonnon monimuotoisuuteen ja hiilensidontaan liittyvien tavoitteiden merkitys metsänomistajien keskuudessa voidaan katsoa lisääntyvän tulevaisuudessa ekologisen ja erityisesti hiilensidonta kompensatioiden myötä. Hiilensidontan kompensatiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa metsänomistajalle maksetaan korvausta siitä, että pidättäytyy hakkuista tai puuston kasvua edistetään muilla tavallisesta poikkeavilla

keinoilla. Ekologisessa kompensaatiossa hyvitetään ihmisen aiheuttamaa tuhoa luonnon monimuotoisuudelle kehittämällä luonnon monimuotoisuutta toisaalla (Pekkonen ym., 2020).

Kansainvälisellä tasolla tavoitteena on kasvattaa kompensatiomarkkinoita 15-kertaiseksi 2020-luvun aikana, jonka vaikutukset tulevat myös vaikuttamaan Suomen markkinoihin (Laine ym., 2021a). Mahdolliset rahalliset kompensatiot tarjoavat metsänomistajille keinon toteuttaa omia tavoitteita tinkimättä taloudellisista tavoitteista. Rahallisen kompensatian myötä nämä tavoitteet voivat tulevaisuudessa tulla merkittäviksi tavoitteiksi metsänomistajille, jotka eivät ole entuudestaan kokeneet näitä omiksi tavoitteiksi metsänomistamisessa.

Haastatteluissa nousi esille myös vapaaehtoinen hiilensidonnin kompensatio tulonlähteenä, joka on viime aikoina saanut myös mediahuomiota ja ollut aktiivisesti esillä. Terhi ym. (2021) tuottamassa raportissa todetaan, että noin puolet Metsänomistaja 2020 -kyselyyn vastanneista metsänomistajista oli kiinnostunut tai kiinnostetuita tietyin edellytyksin myymään luontoarvoja tai hiilensidontapalveluita. Huomioitavaa tutkimuksessa oli myös se, että mitä iäkkäämpi metsänomistaja, niin sitä kielteisempi asenne oli. Tämän perusteella voidaan olettaa, että sukupolven vaihdoksen myötä suhtautuminen tulee muuttumaan entistä positiivisemmaksi.

Tulevaisuudessa hiilensidonnasta maksettava kompensatio voi toimia merkittävänäkin tulonlähteenä metsänomistajille. Etenkin metsää omistavat julkisyhteisöt ja yritykset, jotka ovat muiden tukien ulkopuolella tulevat hyötymään kompensatian lisätuloista (Laine, ym., 2021b). Hiilensidonnin kompensatiot ovat vasta kasvu- ja kehitysvaiheessa ja varmaa tietoa tulevasta ei voida vielä tässä vaiheessa sanoa. Vaikkakin vapaaehtoisesta kompensatiosta maksetaan nyt jo hiilensidonnasta (Laine ym., 2021a), niin on vielä matkaa, jotta tällä voidaan kompensoida suomalaisille metsänomistajille puunmyynnin rahallisia menetyksiä.

Toinen esillä ollut kompensatian muoto on ekologinen kompensatio eli luontoarvojen myyminen. Tällaisissa tapauksissa kompensoija voisi antaa rahallista hyvitystä metsänomistajalle monimuotoisuuden tuottamisesta ja säilyttämisestä. Vaihtoehtoisesti yritys voi myös ostaa kokonaisen metsän metsänomistajilta, kuten esimerkiksi AA Sakatti Mining Oy on toiminut ostamalla 2900 hehtaaria metsää Inarin Yhteismetsältä kompensoidakseen Sakatin kaivoshankkeesta aiheutuvat haitat ekosysteemille ja luonnon monimuotoisuudelle (STT, 2022).

3.5 Tarjonnan erikoistuminen

Metsänomistajien tavoitteiden, eri metsänhoidon toimenpiteiden ja tulonmuodostuksen vaihtoehtojen kehittymisen myötä voidaan nähdä kehitystä tapahtuvan palveluiden erikoistumisen suuntaan. Lähitulevaisuudessa erityisesti puutuotannollisiin tavoitteisiin keskittyvien metsälantomijoiden rinnalla on tilaa toimijoille, jotka keskittyvät muiden tavoitteiden toteutuksiin kuten hiilensidontaan tai monimuotoisuuden kompensointiin. Erikoistumista on nyt jo tapahtunut ja tietyt yritykset ovat erikoistuneet tarjoamaan palveluita johonkin tiettyyn metsänhoitotapaan tai tavoitteeseen. Jotkut yritykset ja metsäalan toimijat taas tuottavat digitaalisia työkaluja tukemaan monitavoitteisia metsänomistajia palvelevia yrityksiä. Kuitenkin monien metsänomistajin jäädessä metsäpalveluiden ulkopuolelle tilaa löytyy myös heitä palveleville toimijoille, joilla perinteinen puutuotanto ei ole pääasia.

Mahdollista voikin olla, että tulevaisuudessa metsänomistaja käyttää useampaa eri asiaan erikoistunutta toimijaa samanaikaisesti ja valitsee tavoitteidensa mukaisesti eri palveluntuottajia. Palveluiden pirstoutumisessa uhkana on, että metsänomistajilta tämä vaatii entistä enemmän tietotaitoa, omaloitteisuutta, kykyä tunnistaa omat tavoitteet ja osaamista valita oikeat toimijat. Pirstoutuminen

kuitenkin mahdollistaa eri tavoitteita omaaville ja näistä kiinnostuneille metsänomistajille avun toteuttamaan omia tavoitteita, jotka muuten voivat olla isojen toimijoiden intressien ulkopuolella.

Uhkana on myös tiedon pirstaloituminen, jolloin metsänomistajista ja heidän metsistään kerätty sekä tuotettu tieto on jakautunut eri tahojen omiin järjestelmiin. Tiedon pirstaloituminen on huolestuttavaa erityisesti, jos tiedon jakaminen eri toimijoiden välillä ei toimi. Mahdollinen skenaario on myös, että isot metsäalan yritykset kokevat painetta laajentaa omaa palvelutarjontaa. Näin ollen isot metsäalan toimijat alkavat voimakkaammin tunnistamaan metsänomistajien omia tavoitteita ja räätälöimään erilaisia ratkaisuja nykyistä laajemmin.

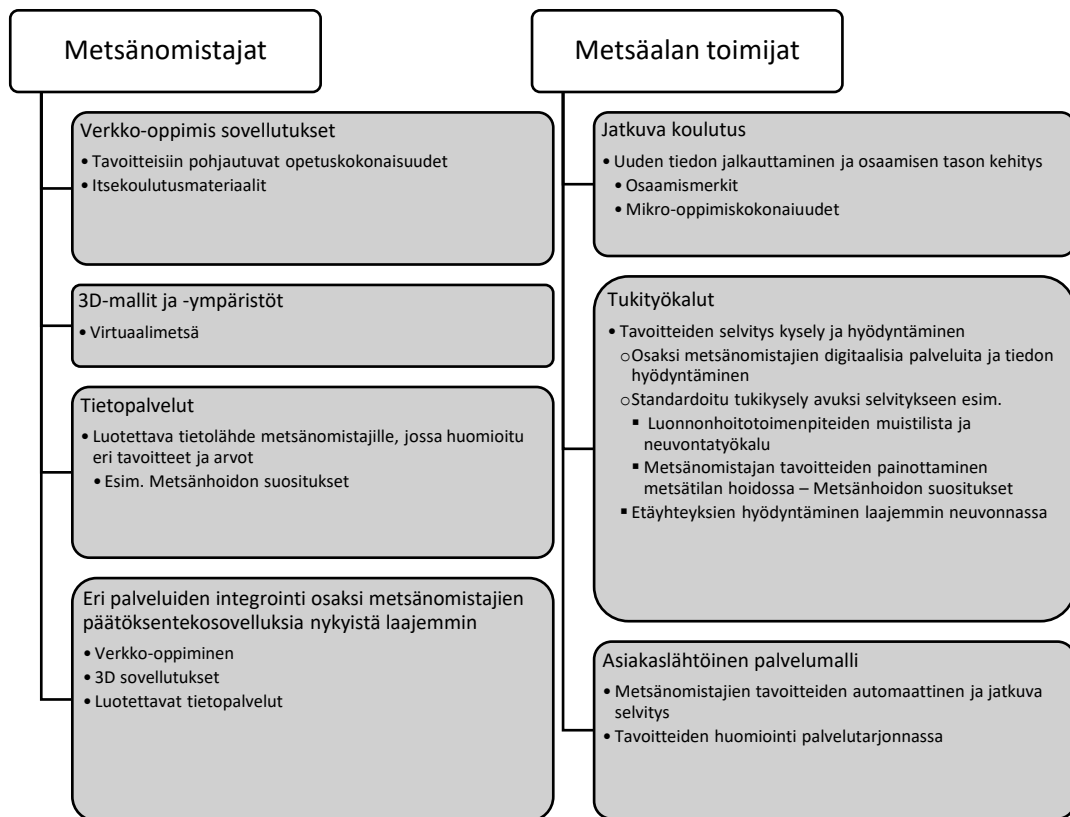
4 Johtopäätelmät

Metsänomistajat ovat lähtökohtaisesti monitavoitteisia, mutta painotukset vaihtelevat metsänomistajittain. Tämän lisäksi useilla metsänomistajilla yksi tavoitteista voi olla dominoiva, joka useimmiten on taloutta painottava tavoite. Tämän takia kaikille metsänomistajille ei sovellu yhdenkaltainen malli metsänhoitoon ja omistamiseen vaan palvelutarjonnassa tulee ottaa tavoitteet aina huomioon. Ongelmana tänä päivänä kuitenkin on se, että metsänomistajien tavoitteita ei aina selvitetä palvelutarjoajan toimesta. Tällöin metsänomistajien tavoitteet eivät aina näy heille tarjotuissa palveluissa ja vaihtoehdoissa. Metsänomistajia tulee tarkastella tapauskohtaisesti sekä kuunnella heidän tarpeitaan ja tavoitteitaan nykyistä enemmän sekä vastata niihin räätälöimällä tarjotut palvelut metsänomistajan näköiseksi.

Metsänomistajien tavoitteet myös muuttuvat ajasta, paikasta, politiikasta ja elämäntilanteesta riippuen, joten näiden seuranta vaatii nykyistä aktiivisempaa otetta. Selvityksien tulisi tapahtua automaattisesti palvelutarjoajan puolelta ja tavoitteiden esiintuomisen vastuun sysäämistä metsänomistajien harteille tulisi välttää. Tällaisissa tilanteissa on riskinä, että metsänomistaja jättää tuomatta omat tavoitteet ja palvelut sekä neuvonta tarjotaan puhtaasti metsäammattilaisen omasta näkökulmasta tai yritysten omien tavoitteiden pohjalta.

Yritysten puuhankintatavoitteiden takia, tavoitteiden selvityksien tekeminen ei välttämättä tule tapahtumaan tarpeeksi kattavasti myöskään tulevaisuudessa, vaikka tätä painotettaisiin metsäpalveluita tarjoavien yritysten toimesta. Tästä syystä onkin erityisen tärkeää panostaa metsänomistajien kouluttamiseen ja metsätietouden kasvattamiseen. Kouluttamista voidaan toteuttaa monella eri tavalla ja metsäalan eri toimijat toteuttavatkin jo kouluttamista. Suurin osa koulutuksesta kuitenkin tapahtuu metsänomistajan ja metsäammattilaisen välisissä keskusteluissa, jota metsänomistajat suuresti arvostavat. Kuitenkin on olemassa riski, ettei metsänomistaja kykene arvioimaan kuinka kattavasti metsäammattilainen kertoo kaikista eri vaihtoehdoista. Tästä syystä metsänomistajan ja metsäammattilaisen välillä olevaa epäsymmetristä informaatiota on syytä pyrkiä madaltamaan metsänomistajan näkökulmasta.

Madaltaakseen epäsymmetristä informaatiota tarvitaan uusia nykyaikaisia keinoja kouluttamaan erityisesti uusia metsänomistajia, jotka ovat jo tottuneet digitaalisiin työkaluihin. Kaaviossa 1 on esitetty potentiaalisia toimia, joilla voidaan tukea metsänomistajien tietoutta metsäasioista ja metsänomistamisesta. Keinojen lisäksi taulukossa on listattuna potentiaalisia sovellutuksia esitetyille keinoille.

Kaavio 1. Potentiaaliset toimet metsänomistajien ja metsäalan toimijoiden tukemiseen nyt ja tulevaisuudessa

Erityisesti digitaalisiin palveluihin panostaminen on tärkeää tuleviin metsänomistajasukupolviin varautumisen takia. Yhä useampi metsänomistaja tulee tulevaisuudessa olemaan palveluorientoitunut eli he ovat tottuneet ostamaan palveluita aikaisempia sukupolvia enemmän ja ovat tottuneet tilaamaan palveluita ja asioimaan digitaalisia työkaluja hyödyntäen. Näin ollen on oletettavaa, että nykyisen kaltaisen kanssakäymisen metsäpalveluita tarjoavan yrityksen ja metsänomistajan välillä tulee siirtymään voimakkaammin digitaalisiin palveluihin. Tästä syystä digitaalisten palveluiden kehitys metsätieto keskeisistä palveluista kohti kokonaisvaltaista metsänomistajan tukipalveluita tulisi olla kehityksen keihäänkärki.

Myös metsäalan toimijoiden puolella toimintaa tulisi kehittää vahvemmin siihen suuntaan, jossa metsänomistajien tavoitteita voitaisiin selvittää nykyistä useammin sekä ottaa jatkossa paremmin huomioon. Tällöin tarjottavat palvelut voidaan räätälöidä metsänomistajan näköisiksi metsänomistajan omien tavoitteiden pohjalta. Oletettavaa on, että asiaan on tulossa muutosta uusien ammattilaiskukupolvien myötä, mutta siitä huolimatta kehitystä on tarpeen myös toteuttaa nykyisten ammattilaisten keskuudessa. Erityisesti uudet potentiaaliset metsänomistajille tarjotut tulonmuodostuskeinot tarvitsevat uutta osaamista metsäammattilaisten keskuudessa, joiden huomioiminen koulutuksessa on tärkeää ottaa jo tässä vaiheessa.

Kaaviossa 1 on listattuna potentiaalisia toimia, joilla metsänomistajia palvelevia metsäalan toimijoita voidaan tukea sopeutumaan tuleviin muutoksiin, tuottamaan metsänomistajan tavoitteita sekä arvoja vastaavia räätälöityjä palveluratkaisuja ja neuvontaa. Keinojen lisäksi taulukossa on listattuna potentiaalisia sovellutuksia esitetyille keinoille. Erityisesti nykyisten ja myös tulevien metsäammattilaisten jatkuva koulutus on yksi merkittävimmistä keinoista saada vietyä palvelutarjontaa ja neuvontaa kohti metsänomistajalähtöistä mallia. Koulutus mahdollistaa tehokkaasti uuden tiedon jalkauttamisen osaksi palvelutarjontaa ja neuvontaa, jolloin metsäammattilaiset osaavat ja uskaltavat myös tarjota metsänomistajien tavoitteiden ja arvojen mukaan räätälöityjä palveluita entistä useammin.

Palvelutarjonnan ja neuvonnan kehitys kohti metsänomistajan tarpeiden nykyistä voimakkaampaa huomiointia ei tule kuitenkaan välttämättä olemaan nopeaa eikä helppoa. Palveluiden keskittyessä vahvasti isojen toimijoiden alle tulee puutuotannon maksimoiminen olemaan merkittävin vaikuttava tekijä jatkossakin tarjottuihin palveluihin ja neuvontaan. Muutos vaatii myös asenteen muutosta isojen toimijoiden osalta, johon voidaan nähdä kuitenkin tapahtuvan jonkin tasoista muutosta tapahtuvan lähitulevaisuudessa. Euroopan unionin sekä kansalliselta tasolta tulevat säädökset saattavat toteutuessaan vaikuttaa suurestikin metsäalan yrityksien toimintamalliin, joka voi edesauttaa eri metsänomistajataavoitteiden entistä parempaa huomiointia. Muutokset eivät kuitenkaan pelkästään ole positiivisia metsänomistajille ja nämä saattavat myös jollakin tasolla rajoittaa metsänomistajien metsistä saamaa taloudellista tuottoa. Vaihtoehtoiset tulonsaanti tapojen kuten hiilensidonnan- ja ekologisen kompensatioiden laajempi tuleminen markkinoille kuitenkin voisi toimia ratkaisuna kompensoimaan metsänomistajien menettämiä tuloja.

Lähteet

- AA Sakatti Mining Oy. (2022, toukokuuta 4). *Anglo American toteuttaa yli 10 miljoonan euron vapaaehtoisen ekologisen kompensaaion Lapissa*. STT Info. Anglo American toteuttaa yli 10 miljoonan euron vapaaehtoisen ekologisen kompensaaion Lapissa
- Aalto, L., Antturi, J., Horne, P., Hurttala, H., Hänninen, J., & Leppänen, J. (2022). Puunmyyntitulojen käyttö ja metsätalouden kannattavuuden mittaaminen-Metsänomistaja 2020. *PTT Raportteja 272*.
- Auh, S., Bell, S. J., Mcleod, C. S., & Shih, E. (2007). Co-production and customer loyalty in financial services. *Journal of Retailing, 83*(3), 359–370. <https://doi.org/10.1016/j.jretai.2007.03.001>
- Bell, S. J., & Eisingerich, A. B. (2007). The paradox of customer education: Customer expertise and loyalty in the financial services industry. *European Journal of Marketing, 41*(5–6), 466–486. <https://doi.org/10.1108/03090560710737561>
- Berry, L. L. (1995). Relationship Marketing of Services--Growing Interest, Emerging Perspectives. *Journal of the Academy of Marketing Science, 23*(4), 236–245. <https://doi.org/10.1177/009207039502300402>
- Buchem, I., & Hamelmann, H. (2010). *Microlearning: a strategy for ongoing professional development Open Virtual Mobility (OpenVM) View project*.
- Erkkilä, A., Mustalahti, I., Tokola, N., Tuunainen, A.-M., & Hujala, T. (2021). Nuorten metsänomistajien valmiudet, valta ja vastuu. *Metsätieteen Aikakauskirja, 2021*(0). <https://doi.org/10.14214/ma.10513>
- Groth, M. (2005). Customers as Good Soldiers: Examining Citizenship Behaviors in Internet Service Deliveries. *Journal of Management, 31*(1), 7–27. <https://doi.org/10.1177/0149206304271375>
- Haltia, E., & Rämö, A.-K. (2017). *MIKSI METSIEN TALOUDELLISIA MAHDOLLISUUKSIA JÄTETÄÄN KÄYTTÄMÄTTÄ?-METSÄNOMISTAJAKYSELYN TULOKSIA*.
- Hänninen, H., Valonen, M., & Haltia, E. (2020). Metsänomistajat palveluiden käyttäjinä Metsänomistaja 2020-tutkimuksen tuloksia. *Luonnonvara-Jabiotalous Tutkimus 63/2020*. <http://luke.juvenes-print.fi>
- Horne, P., Karppinen, H., Korhonen, O., & Koskela, T. (2020). Metsien hoidon ja kasvatustieteen hyödyntäminen – Metsänomistaja 2020. *PTT Raportteja 266*.
- Karppinen, H., Hänninen, H., & Horne, P. (2020). Suomalainen metsänomistaja 2020. *Luonnonvara- Ja Biotalous Tutkimus, 30*(2020). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-961-3>
- Karppinen, H., Kraama, M., Ovaskainen, V., Hujala, T., & Leppänen, J. (2016). Metsänomistajien käsitykset metsätalouden kannattavuudesta ja sen mittaamisesta. *Metsätieteen Aikakauskirja, 2016*(1), 15–32. <https://doi.org/10.14214/ma.5966>
- Koskela, T., Horne, P., Karppinen, H., & Korhonen, O. (2021). Metsien ekosysteemipalvelut ja jokamiehen oikeus metsänomistajan näkökulmasta – Metsänomistaja 2020. *PTT Raportteja 267*.
- Laine, A., Airaksinen, J., Yliheljo, E., Ahonen, H.-M., & Halonen, M. (2021). *Vapaaehtoisten päästökompensatioiden sääntely*. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-408-6>
- Laine, A., Auer, J., Halonen, M., Horne, P., Karikallio, H., Kilpinen, S., Korhonen, O., Airaksinen, J., Valonen, M., & Saario, M. (2021). *ESISELVITYS MAANKÄYTTÖSEKTORIN HIILIKOMPENSAATIOHANKKEISTA*.
- Leong, K., Sung, A., Au, D., & Blanchard, C. (2021). A review of the trend of microlearning. *Journal of Work-Applied Management, 13*(1), 88–102. <https://doi.org/10.1108/JWAM-10-2020-0044>
- Levitt, T. (1960). Marketing Myopia. *Harvard Business Review, 38*(4), 24–47. www.hbr.org
- Pekkonen, M., Ryttylä, T., Belinskij, A., Koljonen, S., Mykrä, H., Kostamo, K., & Ahlroth, P. (2020). Tietotasa ja kokemukset ekologisesta kompensatiosta Suomessa. *Ympäristöministeriön Julkaisuja, 2*(2020).

- Pöllänen, N. (2020). *Virtual Reality on Timber and Forest Management Service Sales-Design Ethnographic and Grounded Theory Approach* [University of Helsinki]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202005142129>
- Pöllänen, N. (2021). Virtuaalimallinnuksen hyödyntäminen metsäpalveluyrityksissä. *LAPIN AMKIN JULKAISUJA, Sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset*, 4(2021), 141–149.
- Pynnönen, S. (2020). Knowledge use in the management of privately owned forests: a focus on decision support services for multi-objective forest use. *Dissertationes Forestales*, 2020(289). <https://doi.org/10.14214/df.289>
- Pynnönen, S., Haltia, E., & Rämö, A.-K. (2017). METSÄAMMATTILAISTEN NÄKEMYKSIÄ METSÄTALOUDELLISEN PASSIIVISUUDEN SYISTÄ. *PTT Työpapereita* 185.
- Rekola, M., Valkeapää, A., & Rantala Rekola, T. (2010). Nordic Forest Professionals' Values. *Silva Fennica*, 44(5), 885–908. <http://www.metla.fi/silvafennica/full/sf44/sf445885.pdf886>
- Taylor, J. W. (1974). The Role of Risk in Consumer Behavior. *Journal of Marketing*, 38(2), 54–60. <https://doi.org/10.1177/002224297403800211>
- Terhi, K., Paula, H., Heimo, K., & Olli, K. (2021). Metsien ekosysteemipalvelut ja jokamiehen oikeus metsänomistajan näkökulmasta – Metsänomistaja 2020. *PTT Raportteja* 267.
- Tilli, Tapio., Rämö, A.-Kaisa., Maidell, M., Toivonen, Ritva., & Kärki, L. (2009). Metsänomistajien näkemyksiä metsätalouden kannattavuudesta ja puun tarjonnasta vuoteen 2015. *Pellervon Taloudellisen Tutkimuslaitoksen Raportteja* 213.

